

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Zuzanny Witek
pt. *Zasada niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych i jej gwarancje.*

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem naukowym Pana Prof. dr hab. Krzysztofa Wójtowicza.

Na rozprawę składa się 295 stron tekstu, w tym obszerny i reprezentatywny wykaz bibliografii. Jako recenzent tej rozprawy, powołany uchwałą Rady Dyscyplin Naukowych Nauki Prawne oraz Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 11 września 2023 r., przedstawiam niżej następujące uwagi recenzyjne.

I. Wybór tematu i konstrukcja pracy.

Nie ulega wątpliwości, że szczegółowa problematyka badawcza recenzowanej rozprawy doktorskiej wybrana została w sposób właściwy. Chociaż problematyka sądownictwa międzynarodowego ma już obszerną i wartościową literaturę, to jednak procesy jego ewolucji powodują, że nauka prawa międzynarodowego musi podejmować i podejmuje kolejne wyzwania, wynikające z nowych realiów, jakie procesy te powodują. Niezależnie od charakterystycznych procesów proliferacji i fragmentacji współczesnego sądownictwa międzynarodowego, przebiegających w kontekście fragmentacji prawa międzynarodowego w ogóle, pewne zasady – zarówno te, kwalifikowane w kategorii zasad podstawowych prawa międzynarodowego, jak również te, określające funkcjonowanie międzynarodowych sądów i trybunałów – mają na tyle fundamentalny charakter i w związku z tym są na tyle utrwalone, że powinny być obecne nie tylko w praktyce każdego międzynarodowego organu sądowego, ale również w praktyce każdego kontrolnego organu traktatowego, nawet jeżeli nie realizuje on klasycznych funkcji sądowych. Jedną z takich zasad, rzutującą przecież na ocenę całego sądownictwa międzynarodowego, jest zasada niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych. Uznając te zasady, jak również kształtujące je gwarancje za

T.G.

fundamentalne wartości współczesnego sądownictwa międzynarodowego, autorka zaprezentowała je w szerokim kontekście obejmującym dziesięć najbardziej reprezentatywnych międzynarodowych organów sądowych. Wybranie przez autorkę tak szczegółowej, a zarazem bardzo ważnej i aktualnej problematyki badawczej oraz zaprezentowanie jej w tak reprezentatywnym kontekście należy uznać za przedsięwzięcie ważne nie tylko z punktu widzenia funkcjonowania międzynarodowych organów sądowych, ale również z punktu widzenia skuteczności całego porządku międzynarodowego. Taki wybór uzasadnia i umacnia przekonanie, że problematyka sądownictwa międzynarodowego pozostaje i nadal będzie pozostawać przedmiotem wielowątkowych i szczegółowych badań naukowych. Należy więc z uznaniem przyjąć fakt, że do grona badaczy tej problematyki w zakresie jej szczegółowego aspektu, jakim jest zagadnienie niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych dołączyła kolejna autorka, której rezultat badań obrazuje recenzowana rozprawa doktorska. W tym kontekście należy również zwrócić uwagę na znany i powszechnie uznany dorobek wrocławskiej szkoły prawa międzynarodowego w badaniach nad problematyką sądownictwa międzynarodowego, do którego autorka wyraźnie nawiązuje we wstępie do swojej rozprawy.

Przeprowadzenie badań i zaprezentowanie ich wyników w odniesieniu do wybranej przez autorkę problematyki badawczej, tak jak została ona ujęta w tytule rozprawy, wymagało przeprowadzenia badań w znacznie szerszym kontekście, wychodzącym wyraźnie poza samo zagadnienie niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych, a więc np. odniesienia się do wielu istotnych zagadnień o bardziej ogólnym charakterze, takich jak np. istota współczesnego sądownictwa międzynarodowego i jego kompetencje, zasady jego funkcjonowania, ale także jego ewolucja, a zwłaszcza zjawisko proliferacji trybunałów międzynarodowych, związane przede wszystkim z pogłębianiem regionalnych procesów integracyjnych. Z drugiej jednak strony wydaje się, że granice procesu proliferacji zostały osiągnięte i uprawiona może być dyskusja na temat możliwej i realnej unifikacji w tym zakresie. To nie tylko kwestia ewentualnego przystąpienia Unii Europejskiej do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, ale również coraz bardziej zarysowujące się koncepcje unifikacji bardzo dzisiaj rozbudowanego, zwłaszcza w obszarze integracji gospodarczej, regionalnego afrykańskiego sądownictwa międzynarodowego. Ten szerszy kontekst obejmuje więc zagadnienia o znaczeniu bardziej fundamentalnym zarówno na gruncie teorii prawa międzynarodowego, jak i na gruncie praktyki międzynarodowej. Taki wymiar problematyki badawczej oznacza, że przed autorką stało poważne wyzwanie naukowe, wymagające opanowania i zaprezentowania dobrego warsztatu naukowego. Już w

tym miejscu należy stwierdzić, że doktorantka zrealizowała to wyzwanie w sposób zasługujący na pozytywną ocenę.

Z tytułu rozprawy oraz z jej struktury określonej w spisie treści wynika, że zaprezentowana przez autorkę problematyka badawcza jest bez wątpienia szczegółowa, ale też wielowątkowa i złożona, a przez to bardziej atrakcyjna intelektualnie. Jej zaprezentowanie wymagało od doktorantki przeprowadzenia szczegółowych badań o charakterze prawnoporównawczym, wyeksponowanych w tytułach poszczególnych rozdziałów rozprawy. Przed autorką stało więc poważne wyzwanie naukowe, wymagające opanowania i zaprezentowania dobrego warsztatu naukowego. Prowadzenie badań nad tak wielowątkową problematyką badawczą, analizowaną w szerszym kontekście normatywnym i porównawczym, mogło spowodować zrozumiałą pokusę badania i rozważania nazbyt wielu wątków i zagadnień szczegółowych. Autorka oparła się tej pokusie, o czym świadczy ostateczny efekt jej pracy, zawierającej rozważania wyraziste i konkretne, odnoszące się do głównej problematyki badawczej wynikającej z tematu rozprawy, przy rozsądnym i zdystansowanym podejściu do wątków pobocznych, nie mających istotnego znaczenia z punktu widzenia badanej problematyki.

Dla osiągnięcia powodzenia w realizacji ambitnego zamierzenia naukowego potrzebne jest – obok oczywistych kompetencji merytorycznych – przyjęcie właściwych, czytelnych założeń metodologicznych, w tym również wyraźne zarysowanie we wstępie rozprawy celu badań. Niekiedy, cel ten zakreślając, chce się powiedzieć nazbyt dużo, przez co cierpi precyzja sformułowań, a sam cel zmierza w wielu kierunkach, nie zawsze koniecznych dla osiągnięcia konkretnego rezultatu naukowego. W przypadku recenzowanej rozprawy jest inaczej, jako że cel badań został sformułowany dosyć wyraźnie i lakonicznie na s. 14 wprowadzenia. Autorka, zastrzegając że celem jej badań nie będzie „*analiza politologiczna kontekstu normatywnego niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych...*” założyła, że celem tym będzie „*...analiza pojęcia niezależności i bezstronności sędziowskiej, wskazanie jej zakresu oraz funkcji jako zasady oraz wykazanie ścisłego, konstruktywnego znaczenia gwarancji dla samego bytu niezależności i bezstronności sędziowskiej.*” Sformułowanie to wymaga krótkiego komentarza. Nie trzeba być purystą językowym, żeby dostrzec w nim językową niedoskonałość. Nie to stanowi jednak przedmiot recenzji. Wydaje się natomiast, że cel badań powinien zostać sformułowany we wskazanym już wyżej szerszym kontekście istoty i charakteru sądownictwa międzynarodowego, jako że założenie „*analizy pojęcia niezależności i bezstronności sędziowskiej*”, nawet rozbudowane o „*wskazanie jej zakresu oraz funkcji*” (jako zasady ?) oraz pogłębione o wykazanie „*ścisłego*

konstruktywnego znaczenia gwarancji dla samego bytu niezależności i bezstronności sędziowskiej” nie wydaje się być celem szczególnie ambitnym. Kolejne jednak stwierdzenie autorki, jakie znajdujemy na s. 13, a oznaczające, iż jej badania zmierzają do „*wykazania istnienia ścisłego związku, swoistego sprzężenia zwrotnego pomiędzy niezależnością i bezstronnością sędziowską a jej gwarancjami. Bowiem niezależność i bezstronność sędziowska bez realnych gwarancji jest zawieszona w instytucjonalnej próżni*” nieco osłabia tę tezę i sprawia, że założenie badawcze recenzowanej rozprawy staje się znacznie bardziej uprawnione. Oceniając dalej te założenia należy podkreślić, że kontekst badawczy rozprawy został bardziej wyraźnie zakreślony na tej samej stronie wprowadzenia, gdzie autorka sformułowała hipotezę badawczą do weryfikacji w merytorycznej części pracy, która zakłada, że: „*zobowiązanie sędziego do niezależnego i bezstronnego orzekania, stanowiące ogólną zasadę prawa i zabezpieczone odpowiednio ukształtowanymi gwarancjami ustrojowymi, procesowymi oraz moralno – etycznymi, stanowi podstawę efektywnego funkcjonowania i legitymizacji sadownictwa międzynarodowego*”. Dla zweryfikowania tej hipotezy doktorantka przyjęła założenie przeprowadzenia analizy zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej jako ogólnej zasady prawa oraz procedury jej transpozycji do prawa międzynarodowego, a następnie analizy treści tej zasady zarówno w ujęciu systemowym, jak i w międzynarodowych regulacjach normatywnych i orzecznictwie najważniejszych współczesnych sądów międzynarodowych oraz w reprezentatywnych regulacjach *soft law*, a zwłaszcza w „kodeksach etyki sędziowskiej”, wypracowanych w systemie Organizacji Narodów Zjednoczonych, Rady Europy i ważniejszych międzynarodowych organizacji prawniczych. Analiza taka została przez doktorantkę zaprezentowana w dwóch rozdziałach rozprawy (rozd. 2 i 3), a następnie została ona uzupełniona i wzmocniona poprzez analizę najważniejszych gwarancji realizacji tej zasady w praktyce (rozd. 4).

Przyjęte przez doktorantkę i zakreślone we wprowadzeniu założenia badawcze nie budzą istotnych wątpliwości, a sposób ich realizacji w kolejnych merytorycznych fragmentach pracy pozytywnie świadczy o jej kompetencjach naukowych. Nie można jednak nie oprzeć się wrażeniu, że przyjęte i sformułowane we wprowadzeniu założenia metodologiczne, a zwłaszcza te, które zapowiadają pogłębione rozważania merytoryczne odnośnie do wynikającej z tytułu rozprawy szczegółowej problematyki badawczej w kontekście ogólnych zasad prawa, w tym również zasad prawa międzynarodowego, zostały w rozprawie ledwie zasygnalizowane, co musi budzić uzasadniony niedosyt. Z drugiej jednak strony autorka przyjęła we wprowadzeniu, że rozprawa będzie miała w znacznej mierze charakter analityczny, gdy chodzi o samą istotę i treść zasady niezależności i bezstronności

sędziowskiej „jako pojęcia naukowego”. Uzasadniając to założenie autorka pisze na s. 13, co następuje: „Rozprawa zawiera wyczerpującą analizę zawartości treściowej dokumentów prymarnych, odpowiednio wyselekcjonowanych”. Nie jest to niestety zdanie, które w kontekście przyjętych założeń metodologicznych byłoby przekonujące – ani merytorycznie, ani językowo. Podobną ocenę należy wyrazić w odniesieniu do niejako „bliźniaczego” uzasadnienia syntetycznego charakteru rozprawy w odniesieniu do problematyki gwarancji niezależności i bezstronności sędziowskiej. Syntetyczny charakter tej części rozprawy ma bowiem polegać na „skonstruowaniu nowej jakościowo informacji”. Założenia metodologiczne prezentowane we wstępnej części rozprawy naukowej powinny być znacznie bardziej precyzyjne i wyraziste, a przez to wolne od takich mało precyzyjnych w naukowym formacie konstrukcji myślowych i językowych.

Dla osiągnięcia zamierzonego celu badań autorka przyjęła dosyć zwięzłą, czytelną i w wymaganym zakresie rozbudowaną konstrukcję pracy. Podzieliła swoją rozprawę na cztery merytoryczne rozdziały, poprzedzone wprowadzeniem, zawierającym podstawowe tylko elementy wymagane od tej części rozpraw naukowych. W dosyć lakoniczny sposób określiła wspomniany wyżej cel badań i hipotezę badawczą. Zabrakło jednak wyrazistego sformułowania zasadniczego problemu naukowego oraz zarysowania stanu badań nad tytułową problematyką rozprawy. Całość rozważań merytorycznych została podsumowana w czytelnym i właściwie rozbudowanym zakończeniu, w którym autorka sformułowała wnioski wyodrębnione w siedmiu oddzielnych punktach, z których trzy ostatnie formułują w istocie rzeczy postulaty *de lege ferenda*. Wzbogaceniem pracy byłoby bez wątpienia indywidualne podsumowanie rozważań zaprezentowanych w poszczególnych rozdziałach. Materia kończąca każdy rozdział stanowić powinna niejako zaplanowane przejście do problematyki rozdziału kolejnego. Takie rozwiązanie konstrukcyjne w istotny sposób ułatwia śledzenie merytorycznych rozważań i ich ocenę na każdym etapie ich prezentacji i zawsze dobrze świadczy o poziomie warsztatu naukowego autora (autorki) przygotowującego rozprawę naukową.

Kolejne rozdziały merytoryczne autorka zatytułowała w następujący sposób: *Organizacja współczesnego sądownictwa międzynarodowego i jej wpływ na zasadę niezależności i bezstronności sędziowskiej* (rozd. I); *Transpozycja zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej* (rozd. II); *Treść zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej* (rozd. III); *Gwarancje zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej* (rozd. IV).

T.G.

Szanując przywilej autorki odnośnie do przyjęcia optymalnej z punktu widzenia możliwości realizacji założonego celu badań konstrukcji rozprawy, recenzent nie może nie zwrócić uwagi na niektóre drobne w istocie kwestie, które wymagają wyjaśnienia. Po pierwsze – pewne wątpliwości może budzić tytuł i merytoryczna zawartość rozdziału 1, w którym doktorantka – jak sama pisze we wprowadzeniu na s. 18 – założyła zaprezentowanie „...organizacji współczesnego sądownictwa międzynarodowego i tego, w jaki sposób wpływa na kształtowanie się i ewolucję zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej”. Pomijając kolejny raz walory językowe takiego sformułowania należy zauważyć, że w tym rozdziale autorka w ogóle nie pisze o tych zasadach, a nawet o tytułowej organizacji współczesnego sądownictwa międzynarodowego, jako że tytuły trzech kolejnych punktów pomieszczonych w rozdziale 1 są następujące: *Ewolucja sądownictwa międzynarodowego w ujęciu dynamicznym*, *Pojęcie sądu międzynarodowego*, *Pojęcie sędziego międzynarodowego*. Tytuły tych punktów i ich zawartość merytoryczna nie pozostają w wyraźnym i oczywistym związku z tytułem rozdziału 1. Po drugie – odnośnie do tytułu rozdziału 2 należy znowu odwołać się do założenia autorki sformułowanego na s. 18 wprowadzenia, w którym pisze ona o zamierzeniu zaprezentowania w tej części rozprawy koncepcji transpozycji zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej z prawa krajowego do prawa międzynarodowego. Tytuł tego rozdziału powinien być więc rozbudowany w takim właśnie zakresie, natomiast autorka poprzestała tylko na prostym określeniu: *Transpozycja zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej*. Po trzecie – zapowiadając na tej samej stronie treść rozdziału 4 poświęconego gwarancjom zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej autorka pisze, że posiada on „wymiar praktyczny”, co trochę odbiega od jej zapowiedzi sformułowanej na s. 13, iż w tej części rozprawa będzie miała „charakter opracowania syntetycznego”. Tym, co istotnie charakteryzuje syntezę, jest przede wszystkim dążenie do szeroko pojętych ujęć całościowych. Należy również zauważyć, że tytuły kolejnych punktów tego rozdziału (*Gwarancje organizacyjne i funkcjonalne*, *Gwarancje procesowe*, *Gwarancje socjalne*) odbiegają od wyróżnionych w ramach cytowanej wyżej hipotezy badawczej ze s. 13 systematyki na: gwarancje ustrojowe, gwarancje procesowe oraz gwarancje moralno-etyczne. Po czwarte wreszcie – na początku każdego rozdziału znajdujemy kilkunastokrotne fragmenty bez tytułów, niewyodrębnione jako punkty. Należy je zapewne traktować, jako wprowadzenie do rozważań w ramach danego rozdziału, ale nawet jako takie fragmenty całości powinny one zostać oznaczone tytułem.

Oceniając konstrukcję rozprawy można oczywiście zastanawiać się, czy autorka właściwie rozłożyła akcenty, analizując znacznie bardziej szczegółowo problematykę

gwarancji zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej, a w znacznie skromniejszym wymiarze problematykę samej istoty i treści tej zasady. Nie należy jednak formułować tego w kategorii zarzutu, jako że przywilejem doktorantki było zbudowanie własnej, autorskiej konstrukcji rozprawy w taki sposób, aby osiągnąć zamierzony cel badań.

II. Bibliografia rozprawy.

Lektura rozprawy upoważnia do sformułowania wniosku, iż wykazana i wykorzystana przez autorkę bibliografia jest reprezentatywna i właściwie dobrana. Jej obszerne i szczegółowe zestawienie na prawie 30 stronach daje właściwe wyobrażenie o skali i zakresie badań przeprowadzonych przez doktorantkę. Jest to bibliografia reprezentatywna również w tym znaczeniu, że wykaz wykorzystanej i powołanej literatury obejmuje, poza pracami autorów polskich, wybrane prace w języku angielskim, francuskim i niemieckim. Należy wyrazić przekonanie, że każdy badacz problematyki sądownictwa międzynarodowego znajdzie w rozprawie doktorskiej Pani mgr Zuzanny Witek dobre i pomocne zestawienie polskiej zwłaszcza bibliografii tej problematyki. Szkoda jednak, że piszący dzisiaj o sądownictwie międzynarodowym młodzi badacze „zapominają” o niektórych klasycznych polskich publikacjach z tego zakresu, w tym również publikacjach monograficznych takich autorów, jak M. Iwanejko i J. Sutor. W kontekście problematyki multiplikacji międzynarodowych organów sądowych, o której autorka pisze w rozdziale 1, należałoby odwołać się również do nowszej monografii E. Cała-Wacinkiewicz, poświęconej fragmentacji prawa międzynarodowego. Kilka interesujących tekstów w zakresie badanej przez autorkę problematyki znajdujemy też w pracy zbiorowej opublikowanej w 2019 r. pod red. P. Pinto de Albuquerque i K. Wojtyczka: *Judicial Power in a Globalized World: Liber Amicorum Vincent de Gaetano*. W wykazie literatury znajdujemy też różne nieścisłości lub braki bibliograficzne. Dla przykładu: poz. 11 (literatura polskojęzyczna) – niepełne dane bibliograficzne; poz. 12 – W. Czaplński i A. Wyrozumska są autorami, a nie redaktorami podręcznika; poz. 13 (również inne – brakuje oznaczenia numeru (tomu) czasopisma itd.

Należy podkreślić, iż zaprezentowane w rozprawie rozważania świadczą o tym, że doktorantka szczegółowo zapoznała się z wykazaną w zestawieniu bibliograficznym literaturą, wchodząc również w polemikę z poglądami powoływanych autorów, a także dokonując oceny ich stanowiska. Widać to wyraźnie w dobrze rozbudowanych i merytorycznie wartościowych przypisach, których zakres dobrze świadczy o warsztacie naukowym i skrupulatności badawczej autorki recenzowanej rozprawy.

Mieszane wrażenie wywołuje zestawienie źródeł, które odbiega od przyjętych standardów, a przecież autorzy naukowych prac prawniczych powinni podchodzić do źródeł ze szczególną uwagą. Zestawienie wykorzystanych w pracy źródeł obejmuje w kolejności (nazewnictwo autorki): Orzecznictwo (na pierwszym miejscu Trybunału Konstytucyjnego, a następnie pięciu wybranych sądów międzynarodowych – niestety niekiedy bez tytułów, danych bibliograficznych i sygnatur); Źródła prawa, soft law (w ramach tego zestawienia następujące tytuły: Źródła prawa krajowego Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencje, umowy międzynarodowe; Regulacje sądów międzynarodowych; Międzynarodowe standardy dotyczące niezależności i bezstronności sędziowskiej, w tym *soft law*). Zarówno systematyka tego zestawienia, jak i tytuły jego poszczególnych części budzą wątpliwości, podobnie jak pomieszczenie w ramach jednego hasła dokumentów bardzo różnej rangi normatywnej i o bardzo zróżnicowanym znaczeniu, a nadto niejednolity sposób powoływania Dziennika Ustaw (np. pozycje pod hasłem: Konwencje, umowy międzynarodowe, pod którym znajdujemy również Powszechną Deklarację Praw Człowieka (podpisaną ?) w 1948 r., brak odwołania się do Dziennika Ustaw jako miejsca publikacji niektórych ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych, brak odwołania do UNTS i ETS, czy nawet niekiedy brak oznaczenia daty, która identyfikuje umowę międzynarodową. Wykaz bibliograficzny wymaga więc w tym zakresie dopracowania.

III. Strona formalna rozprawy.

Formalna strona recenzowanej rozprawy doktorskiej zasługuje również na pozytywną ocenę. Nawiązując do wcześniejszych uwag natury językowej należy stwierdzić, że generalnie praca jest napisana dobrym, wyrazistym językiem. Odnosi się to zarówno do rozważań o charakterze nieco bardziej ogólnym, a więc dotyczących problematyki sądownictwa międzynarodowego i sędziów międzynarodowych (rozdział 1), jak również szczegółowych rozważań merytorycznych odnoszących się do zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej oraz jej gwarancji (rozdziały: 2, 3 i 4).

Podobną ocenę należy wyrazić odnośnie do przypisów. Ich bogactwo oraz sposób formułowania dobrze świadczy o warsztacie naukowym doktorantki. Przypisy są zwykle precyzyjne, właściwie skonstruowane i rozbudowane. Niejednokrotnie zawierają trafne, merytoryczne spostrzeżenia. Precyzyjnie odsyłają do cytowanej literatury oraz powoływanych źródeł. Wszystkie twierdzenia autorki są dobrze udokumentowane. Autorka nie unika też formułowania w przypisach własnych komentarzy, co nie tylko świadczy o wysokiej jakości

samych przypisów, ale także w oczywisty sposób podnosi merytoryczny poziom rozważań prezentowanych w tekście pracy.

Niektóre uwagi, jakie należałoby sformułować w kontekście oceny strony formalnej rozprawy byłyby następujące: w wykazie skrótów powinny zostać podane oryginalne terminy anglojęzyczne, których skrótowe określenia autorka powołuje; w przypisach powinny być jednorodnie powoływane oficjalne teksty ratyfikowanych umów międzynarodowych opublikowanych w Dz. U. (sposób powoływania Dz. U. niejednorodny nie tylko w przypisach, ale również w zestawieniu źródeł); umowy międzynarodowe są identyfikowane zwykle według dokładnej daty podpisania – w przypadku niektórych umów brakuje tej precyzji; w przypadku umów międzynarodowych „dobrym zwyczajem” jest wskazanie miejsca ich publikacji w UNTS lub ETS.

IV. Strona merytoryczna rozprawy.

W mojej opinii Pani mgr Zuzanna Witek przygotowała interesującą i dobrą rozprawę doktorską. Zaprezentowała w niej ważną, szczegółową, wielowątkową i porównawczą problematykę zasady niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych oraz ich gwarancji. Odwołując się do reprezentatywnej literatury, najważniejszych regulacji normatywnych prawa międzynarodowego oraz do praktyki międzynarodowej doktorantka potrafiła sformułować hipotezę badawczą, którą starała się w kompetentny sposób udowodnić. Autorka, prezentując swoje merytoryczne rozważania, czyni to konsekwentnie, zmierzając do zrealizowania zakreślonego we wstępie celu naukowego rozprawy który stara się osiągnąć w oparciu o dynamiczną, wynikającą w dużej mierze z nieustannej ewolucji sądownictwa międzynarodowego wykładnię obowiązującego prawa, kształtowaną w wyraźny sposób przez praktykę międzynarodową.

Droga, która doprowadziła autorkę do sformułowania i udokumentowania postawionej hipotezy badawczej zasługuje na ocenę pozytywną. Autorka we właściwy sposób zastosowała i wykorzystwała najważniejsze metody badawcze niezbędne w pracy naukowej, a więc zwłaszcza metodę dogmatyczną, prawnoporównawczą oraz – w niezbędnym zakresie – metodę historyczną, uzupełnione dodatkowo przez charakterystyczną bardziej dla prac socjologicznych metodę funkcjonalną. Z uwagi na skomplikowaną i wielowątkową problematykę badawczą autorka słusznie przyjęła założenie metodologiczne, iż kompleksowe jej zaprezentowanie w kontekście prawa i praktyki międzynarodowej musi być oparte na komplementarnym zastosowaniu różnych metod badawczych. Właściwe wykorzystanie tych

metod oraz przekonujące uzasadnienie przyjętej hipotezy badawczej dobrze świadczy o poziomie warsztatu naukowego doktorantki.

Jest oczywiste, że metodą badawczą, która jest najczęściej i najszerzej wykorzystywana w nauce prawa jest metoda dogmatyczna, bez której nie jest możliwa analiza źródeł prawa międzynarodowego. Musi ona jednak uwzględniać specyfikę tego prawa, a zwłaszcza specyfikę jego źródeł. Analiza źródeł prawa międzynarodowego wymaga w pierwszej kolejności ustalenia ich treści, a to zadanie jest znacznie bardziej skomplikowane, aniżeli przy analizie norm prawa krajowego. Zadanie to jest trudne nie tylko w odniesieniu do norm, jakie znajdujemy w umowach międzynarodowych, ale przede wszystkim w odniesieniu do norm zwyczajowych oraz ogólnych zasad prawa międzynarodowego. W tym ostatnim przypadku niezbędna jest rekonstrukcja ich treści w oparciu o inne normy prawne oraz praktykę państw i innych podmiotów prawa międzynarodowego, którą w znacznej mierze odzwierciedla orzecznictwo.

Wszystko to wpływa na pozytywną ocenę poziomu warsztatu naukowego doktorantki. Oczywiście nie wszystkie rozważania zaprezentowane przez doktorantkę mają jednakowo wysoką wartość merytoryczną. Wynika to zwłaszcza z przyjęcia przez nią autorskiej systematyki rozprawy co powoduje, że inną wartość mają rozważania, jakie znajdujemy w rozdziale 1, a więc rozważania o charakterze znacznie bardziej ogólnym, dotyczące problematyki sądownictwa międzynarodowego i sędziów międzynarodowych (rozdział 1), a inną – znacznie bardziej szczegółowe rozważania z kolejnych rozdziałów rozprawy, dotyczące zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej oraz jej gwarancji (rozdziały: 2, 3 i 4).

Pomimo wysokiej oceny warsztatu naukowego Pani mgr Zuzanny Witek, nie wszystkie rozważania merytoryczne zaprezentowane przez doktorantkę recenzent może uznać za przekonujące i wyczerpujące. Niektóre z tych rozważań, a zwłaszcza skala i stopień ich prezentacji, mogą budzić pytania lub wątpliwości zwłaszcza wtedy, kiedy dotyczą fundamentalnych konstrukcji prawa międzynarodowego. Uwaga ta odnosi się zwłaszcza do rozważań, jakie znajdujemy w rozdziale 1 i 2 rozprawy. Takie zagadnienia, jak np. pojęcie i istota sporu międzynarodowego (s. 45); istota i charakter kompetencji sądów międzynarodowych (s. 45-50); istota i specyfika *soft law* (s. 170-171); elementy zwyczaju międzynarodowego (s. 174) zostały ledwie zasygnalizowane. Uzasadniony niedosyt budzą też uwagi autorki na temat ogólnych zasad prawa, do których nawiązuje ona w kontekście zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej i w szerszym kontekście treści art. 38 Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (s. 79 i nast. oraz s. 117). Niektóre istotne

sposprzeżenia zostały tylko zasygnalizowane, bez ich rozwinięcia i uzasadnienia (dla przykładu: pisząc o wpływie współczesnego sądownictwa międzynarodowego na ochronę oraz egzekwowanie zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej w systemach krajowych autorka zauważa na s. 118 że: „...wartość niezależności i bezstronności sędziowskiej w prawie międzynarodowym ma swe proweniencje w prawie krajowym, a pomimo tego wtórnie również kształtuje sądownictwo krajowe, z którego w dużej mierze się wywodzi”. Uzasadnienie tego stanowiska sformułowane w trzech następnych zdaniach powinno być szerzej rozbudowane. Wydaje się również, że rozważania autorki zostałyby w znaczący sposób wzbogacone, gdyby zaprezentowała je również w kontekście członków organów traktatowych, spośród których niektóre, takie jak np. Europejski Komitet Praw Społecznych w systemie Europejskiej Karty Społecznej, realizują funkcje *quasi-sądowe*.

Te przykładowe uwagi nie oznaczają krytyki merytorycznego poziomu rozważań doktorantki, ale mają na celu zwrócenie jej uwagi na konieczność szczególnej precyzji w prezentowaniu problematyki o fundamentalnym znaczeniu na gruncie każdego systemu prawnego, a zwłaszcza prawa międzynarodowego. Powinny one ułatwić autorce uzupełnienie wykazanych braków i unikanie ich w procesie realizacji przedsięwzięć naukowych w przyszłości. Problematyka rozprawy doktorskiej Pani mgr Zuzanny Witek jest bowiem wielowątkowa i dynamiczna w kontekście praktyki międzynarodowej, w związku z czym konieczność kontynuowania pogłębionych badań w tym zakresie wydaje się być w pełni uzasadniona.

V. Ocena końcowa pracy.

Zaprezentowane wyżej uwagi upoważniają mnie do wyrażenia następującego stanowiska:

1. Rozprawa doktorska Pani mgr Zuzanny Witek pt. *Zasada niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych i jej gwarancje*, napisana w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem naukowym Pana Prof. dr hab. Krzysztofa Wójtowicza, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną autorki w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, a także jej umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.
2. Rozprawa doktorska Pani mgr Zuzanny Witek pt. *Zasada niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych i jej gwarancje* spełnia tym samym

wymagania określone w postanowieniach art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2017, poz. 1789 ze zm.), który ma zastosowanie w niniejszym postępowaniu w związku z art. 179 ust. 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669 ze zm.).

3. W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pani mgr Zuzanny Witek i o dopuszczenie doktorantki do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

Prof. dr hab. Tadeusz Gadkowski

2023.12.29.